

*OTP Agrár Kollégium – Mi foglalkoztatja
a szakmát?*

***Az ukrán terményexport agrárpiaci hatásai
és a magyar élelmiszer-gazdaság 2023. évi
teljesítménye***

BENEDEK FÜLÖP

Az OTP Agrár Kollégium olyan fontos szakmai kérdésekkel foglalkozik, hogy felmerült az eredmények szélesebb körben történő megismertetésének igénye, ezzel az OTP társadalmi szerepvállalásának további erősítése. Ennek szellemében állapodott meg a Kollégium és a Gazdálkodás Szerkesztőbizottsága, hogy a kollégiumi ülések után jelenjen meg egy tájékoztató a folyóiratban az üléseken megtárgyalt tanulmányokról, illetve a vitában elhangzott hozzászólások néhány megállapításáról. Az Agrár Kollégiumon megtárgyalt témák tudományos igényességgel készülnek, és az ország meghatározó agrárműhelyei készítik. Ezek a tanulmányok tájékoztatják az Agrár Kollégium tagjait az aktuális agrárpolitikai kérdésekről, definiálják a gazdaságpolitikai döntéshozók indítékait, feltárják a vélelmezett termelői reagálásokat. Mindezek keretében a kollégiumi ülések áttekintik az OTP Bank szerepét és lehetőségeit, ezzel hozzájárulva a releváns, a gazdálkodók érdekeit szolgáló bankstratégia megfogalmazásához.

A most olvasható ismertető az OTP Agrár Kollégiumának 2024. április 9-ei ülése alapján készült, amely az Európai Unióba irányuló ukrán terményexport magyarországi agrárpiaci hatásait tárgyalta, valamint a mezőgazdaság és az élelmiszeripar 2023. évi teljesítményét elemezte.

Az ukrán terményexport agrárpiaci hatásait vizsgáló tanulmány szerzője és előadója Potori Norbert, az Agrárközgazdasági Intézet (AKI) igazgatója volt (szerzőtársai: Molnár Zsuzsa, Éliás Boglárka Anna és Egri Edit). Az Előadó prezentációja elején kiemelte, hogy Ukrajnában az árpa kivételével valamennyi vizsgált szántóföldi növény hektárhozama nagyobb mértékben nőtt a 2004/2005–2023/2024 közötti időszakban, mint Magyarországon. Jelentősen mérséklődött az ukrainai hektárhozamok

elmaradása a magyarországiaktól, különösen a kukorica és a repce esetében. Összességében a hektárhozamok ingadozása Magyarországon jellemzően nagyobb volt, mint Ukrajnában, ahol valamennyi vizsgált szántóföldi növény hektárhozamának stabilitása erősödött 2004–2023 között.

Erre az évtizedes tendenciára figyelemmel kell értékelnünk az orosz–ukrán háború hatását. Becslések szerint a háború Ukrajna szántóterületének eddig mintegy negyedét érintette. A megszállt tartományok – a Krími Autonóm Köztársaságot leszámít-

va – adták az ország búza- és napraforgómag-termelésének egyötöd, árpatermelésének egyhatod részét. A területvesztés termésvolument csökkentő hatását nem tudta ellensúlyozni a hektárhozamok növekedése és azok stabilitásának erősödése, így az egyes gabonafélék betakarított mennyisége a háborút követő szezonokban 9–30 százalékkal, a napraforgómagé 6–20 százalékkal elmaradt a korábbi időszakétól. Ugyanakkor néhány növényfaj – például a napraforgó és a szója – betakarított területe növekvő tendenciát mutat elsősorban a kukorica és az árpa rovására.

Az elérhető híradásokból kirajzolódó kép alapján a nagy agrárvállalatok zöme ukrán oligarchák és külföldi befektetők érdekeltiségébe tartozik. A 2021. évi adatok alapján ugyanakkor az Előadó ennél pontosabb képet vázolt: megállapította, hogy a 32,9 millió hektár szántóterületből 9 millió hektár volt oligarchák kezében. Ebből a legnagyobb gazdaság – Kernel Holding – közel 600 ezer hektárt, de további 7 oligarcha egyenként több mint 200 ezer hektárt művelt. Kiemelte, hogy mindezekon kívül mintegy 7-8 millió kisgazdaság műveli az ukrán szántóterület 70-75 százalékát.

Áttérve az előadás érdemi részére Potori Norbert a szántóföldi növények termékmérlegét elemezte. Elmondta, hogy a háború kitörése után a termékmérlegekben nyilvántartott készletek (nyitó- és zárókészlet) rendkívüli mértékben megnöttek, aminek fő oka a tengeri szállítási útvonalak lezárása volt. Ettől a felhalmozódott készlettől – ha veszteség árán is, de – meg kellett szabadulni. Ez a kényszerértékesítés egy szezonon keresztül zajlott, és a készletek visszaálltak a háború előtti szintre.

A külkereskedelmi forgalmat illetően elsősorban a búzára, a kukoricára és a napraforgóra fókuszált az Előadó. Kiemelte, hogy a betakarított ukrán búzának csupán 10 százaléka alkalmas malomipari feldolgozásra. A külkereskedelmi adatok elemzése alapján megállapította, hogy az

Európai Unióba érkező ukrán búza volumene példátlan nagyságrendet képvisel: a 2022/2023-as szezonban importált 6,1 millió tonna mintegy tízszerese a háborút megelőző három szezon Ukrajnából, és több mint kétszerese az összes harmadik országból származó import átlagának. A 2023/2024. gazdasági évben az ukrán termény behozatala hasonló ütemben zajlik, azonban 2023 júliusa és 2024 januárja között ennek közel 74 százalékát Spanyolországba hajózták be. A spanyol keresletet az országot az elmúlt három évben sújtó súlyos aszály magyarázza. A nagy volumenben termelő integrált spanyol állattenyésztésnek szüksége volt az olcsó ukrán takarmánybúzára. Mivel a spanyolok nem a franciáktól vették meg a búzát, az Európai Unióban a búzakészletek magasak, az árak pedig nyomottak.

Az Európai Unióba irányuló ukrán kukoricaexport, a 2022/2023. uniós terménypiaci gazdasági évben beszállított 14,9 millió tonna nagyságrendileg nem példa nélküli: a 2018/2019. gazdasági évben 14,7 millió tonna kukorica érkezett Ukrajnából. Magyarországra a 2022/2023-as gazdasági évben 1,6 millió tonna került. Az ukrán kukorica hagyományosan legnagyobb vásárlói Spanyolország és Hollandia, 50 százalékot meghaladó részesedéssel. Az Ukrajnából az Európai Unióba érkező kukoricaimport az elmúlt hónapokban jelentősen visszaesett, mivel Európában nincsen rá szükség, és a működő tengeri folyosókon ki lehet vinni más piacokra Ukrajnából.

Ukrajna napraforgómag-exportja a feldolgozóipari kapacitások újraindításának és a készletek elapadásának köszönhetően a 2023/2024. gazdasági évben várhatóan a háború előtti szintre esik vissza. A napraforgóolaj és a napraforgódara, valamint a volumenét tekintve jóval kisebb jelentőségű repcedara esetében az Európai Unióba irányuló export növekedése sokkal inkább egy, már a háborút megelőzően kezdődött, normál piaci alapokon nyugvó folyamatnak

tudható be, semmint a háború következményének.

A termelési költségeket, jövedelmet illetően az Előadó adatokkal bizonyította, hogy a kalászosok és az olajnövények hektárra vetített termelési költsége alacsonyabb, a kukorica termelési költsége magasabb volt a háborút megelőző évben Ukrajnában, mint Magyarországon. A vetőmag hektárköltsége minden vizsgált növénykultúra, míg a növényvédő szerek hektárköltsége a kukorica kivételével valamennyi növénykultúra esetében alacsonyabb volt a magyarországi teszüzemi átlagnál a 2021–2023 közötti években. Ugyanakkor a műtrágya hektárköltsége a szója kivételével minden vizsgált növénykultúra esetében és mindhárom évben meghaladta a magyarországi teszüzemi átlagot.

Ukrajnában a szántóföldi növénytermesztők (támogatások nélkül) már 2022-ben, majd 2023-ban is minden vizsgált növénykultúra esetében veszteséget voltak kénytelenek elkönyvelni, ami 2022-ben az ukrainai felvásárlási árak – fekete-tengeri export időszakos ellehetetlenülése, később csökkent kapacitással és rendkívül drága fuvar- és biztosítási díjak melletti újra indulása, valamint a szárazföldi export magas fuvardíjai miatti – bezuhanásával, míg 2023-ban a világpiacon árcsökkenésével, illetve mindkét évben az inputok drágaságával magyarázható.

A támogatásokra áttérve az Előadó megemlítette, hogy Ukrajnában egy legfeljebb 120 hektárt megművelő szántóföldi növénytermesztő 2024-ben hektáronként mintegy 95 euró, ha visszafoglalt területen gazdálkodik, akkor hektáronként összesen 285 euró közvetlen támogatást igényelhet, míg Magyarországon egy ugyanekkora földterületet megművelő gazdálkodó hektáronként kb. 248,5 euró területalapú támogatást vehet fel, nem számolva a termeléshez kötött támogatásokkal.

Potóri Norbert részletesen foglalkozott az ukrán termékek szállítási lehetőségeinek

és szállítási költségeinek alakulásával is. Számításokkal bizonyította, az egyiptomi Alexandria és a magyarországi Debrecen relációjában, hogy míg a 2019, 2020 és 2021-es évek negyedik negyedében Ukrajna központi régiójából a kukoricát nem érte meg Magyarországra beszállítani, addig 2022 negyedik negyedévére ez megfordult, és az Odesszán keresztül Alexandriába irányuló kivitel jóval kisebb kereskedői marginnal kecsegtetett. Következtetése alapján amennyiben a fekete-tengeri útvonalakon zavartalanul, kockázati feláraktól mentes fuvardíjak mellett folyhat a termények kivitele, akkor a jövőben nem éri meg Ukrajnából nagyobb mennyiségben Magyarországra szárazföldön gabonaféléket (és olajmagokat) exportálni. Ugyanakkor az ukrainai dunai kikötői fejlesztések révén minden bizonnyal már a közeljövőben nő a folyami hajózás szerepe Ukrajnából az Európai Unióba, így akár a Magyarországra irányuló agrárexportban is, elsősorban a nagyobb hozzáadott értéket képviselő termékek esetében.

Az Előadó prezentációja végén hangsúlyozta, hogy az orosz agrárgazdaság és az orosz agrárkivitel az, amire a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani. Döbbenetes mértékben növekszik például a szerepük a búza világpiacon kereskedelmében, ma már ők adják a világ búzakivitelének egynegyedét. Az orosz búza exportvolumene meghaladta az 50 millió tonnát, miközben ez a mennyiség 15 évvel ezelőtt még nem érte el a 20 millió tonnát. Így Oroszország fontos ármeghatározóvá vált. Azt is megemlítette, hogy 2024 március végén Ukrajnából Egyiptomba tonnánként 28 USD-ért lehet eljuttatni a gabonát, míg Oroszországból mindössze 22 USD-ért.

Az előadást követő vitában a hozzászólók többsége úgy vélekedett, hogy a prezentációból kirajzolódó kép alapján Ukrajna agrárgazdasága az elkövetkező néhány évben a magyar agrárgazdaságra fenyegetést nem jelent. Például, ha kukoricát szeret-

nénk importálni Magyarországra, Lengyelország sokkal előnyösebb helyzetben van, mint Ukrajna. Az ukrán búza a takarmány minőség miatt nem jelent veszélyt. Kérdés persze az, hogy a dunai szállítás a jövőben mennyire tud költséghatékonyvá válni.

Hangsúlyos pontja volt a vitának a GMO kérdés. Potori Norbert egy hozzászólásra válaszolva elmondta, hogy Ukrajnában a GM-kukoricán kívül nincs más GM-gabonaféle köztermesztésben. A GM-kukorica részaránya a kukoricaexportban nem éri el az 1 százalékot, ugyanakkor a GM-repce és GM-szója jelentős súlyt képvisel a kivitelben. A kérdező viszontválaszában ugyanakkor kiemelte, hogy nem is a GMO kérdést tartja a leginkább problematikusnak, sokkal inkább azt, hogy Ukrajnában olyan egészségségkárosító vegyszereket használnak a termesztés során, amelyeket az Európai Unió már régen betiltott. Ezzel kapcsolatban viszont az is felvetődött, hogy a magyar gabona egyes mikotoxinokat tekintve rosszabb helyzetben van, mint Ukrajna.

Az ukrán állattenyésztés esetleges felfutásának növényi exportáruhapra gyakorolt hatását illetően az a válasz érkezett, hogy Ukrajna főbb állati termékeket előállító ágazatai közül a csirkehús- és a sertéshústermelés esetében várható kismértékű növekedés középtávon, együtt az állatlétszám növekedésével, ami azonban a takarmánygabonák felhasználását nem növeli, illetve az exportáruhalapot nem csökkenti számottevően.

Nagy teret kapott a vitában a kérdéskörrel kapcsolatos kormányzati intézkedések megítélése. A Magyar Kormány intézkedéseket kíván tenni a gabonapiac helyzetének rendezésére, de kevés eszköz áll a rendelkezésére. A különböző kormányzati nyilatkozatokban szereplő eszközök egy része – például a gázolaj jövedéki adójának visszatérítése, útdíj, támogatások kifizetésének felgyorsítása, öntözés fejlesztése – inkább a termelők gazdasági kondíciójának javítását célozhatják, semmint a gabonapiac

helyzetét rendezik. A gabonapiacot érintő intézkedések közül három került szóba a vita során:

- Köztudott, hogy az Európai Unió és Ukrajna között 2022 júniusától ún. preferenciális intézkedések vannak érvényben, amelyek értelmében felfüggesztették a vámokat és vámkontingenseket az agrár-élelmiszeripari termékekre. A preferenciális intézkedések szántóföldi termények esetében nem hoztak jelentős változást az importvámok tekintetében. Ugyanakkor az Európai Bizottság 2023 májusától betiltotta az Ukrajnából érkező búza, kukorica, napraforgó- és repcemag Lengyelországba, Szlovákiába, Romániába, Bulgáriába és Magyarországra irányuló behozatalt (kivéve tranzit céllal) az érintett tagországok nyomására. A vitailésen elhangzott, hogy a Kormány az ukrán mezőgazdasági termények jelenleg is érvényben lévő importkorlátozását indokoltnak tartja meghosszabbítani, de ebben a kérdésben a Kollégium nem foglalt állást, mert ennek a kérdésnek a megválaszolása már meghaladja a szakpolitikai kereteket.
- Szóba került, de kérdésesnek tartották a hozzászólók a hatékonyságát az elérhető importstatisztikák körének bővítésével a mezőgazdasági termékimport előzetes bejelentésének (importregisztráció). A hazai gabonapiacnak ugyanis egyes vélemények szerint nem a beáramló import a legfőbb gondja, hanem exportpiacaink telítettsége, amelyen egy hazai importregisztráció nem segít. (Ezzel a megállapítással kapcsolatban a vita során elhangzott, hogy három hónappal ezelőtt még valóban ez volt a helyzet, de azóta felgyorsult a magyar gabonakivitel és csökken a hazai gabonakészlet.) Mindezeket túl a javaslat további adminisztrációs terhet tenne a piaci szereplők vállára, amely politikai kockázatot hordoz magában.

- Egyértelmű támogatásra érdemesnek ítéltetett ugyanakkor az a javaslat, hogy a szántóföldi növénytermesztés exportkittetésének csökkentése érdekében a 2024. év folyamán a gabona- és takarmányfeldolgozást, az állattartást és a terményszárítás-tisztítást és a precíziós gazdálkodásra történő átállást segítő pályázatokat hirdet meg a Kormány 400 milliárd forint keretösszegben. Ezzel kapcsolatban azonban az is elhangzott a vitában, hogy a támogatások késedelmes kifizetése elbizonytalanítja a gazdálkodókat, egyes esetekben súlyos pénzügyi gondot okoz. Ezen a helyzeten a jövőben mindenképpen változtatnia kell az államigazgatásnak.

A vitailés második napirendi pontjában **Lámfalusi Ibolya**, az AKI igazgatóhelyettese ***A mezőgazdaság és az élelmiszeripar 2023. évi teljesítménye, valamint a hitelezhetőség és a kockázatok ágazati jellemzői címmel tartott előadást. (Szerzőtársai Pásztor Zsuzsanna, Isépy Anett, Tubáné Elek Réka, Vadkerti-Tóth Nikolett, Mándi-Nagy Dániel, Molnár Piroska, Kiss Gabriella, Áldorfai György, Gódor Bettina, Péter Krisztina és Vörös-Illés Ivett voltak.)***

Lámfalusi Ibolya a 2023. évi terméseredmények ismertetésével kezdte előadását. Adatokkal igazolta, hogy a 2022. évi aszályhoz képest lényegesen kedvezőbb időjárásnak köszönhetően 2023-ban a terméseredmények jelentősen emelkedtek. A négy főnövény közül búzából 36 százalékkal, kukoricából 125 százalékkal, napraforgóból 52 százalékkal, repceből 22,5 százalékkal több termett. A termésmennyiség számottevő növekedése ellenére az árak 38,6–54,3 százalékos csökkenése miatt a szóban forgó kultúrák termelési értéke összességében nem növekedett.

A gyümölcsfélék közül az alma termésmennyisége 38 százalékkal nőtt, miközben meggyből 17 százalékkal kevesebb termett.

Az almánál a jobb termés magasabb árral is párosult, míg a meggy ára 4 százalékkal mérséklődött az előző évhez képest.

Az állattenyésztési ágazatok közül egyedül a baromfifélék vágása emelkedett 2023-ban, 7,9 százalékkal, azon belül a csirkevágás 9,1 százalékkal, a libavágás 22,3 százalékkal, a kacsavágás 20,2 százalékkal gyarapodott, míg a pulykavágás 11,7 százalékkal kevesebb volt, mint egy évvel korábban. Sertésből a vágóhidak 1,0 százalékkal kevesebbet vásároltak fel, szarvasmarhából 9,7 százalékkal kevesebbet vágtak le. Az árak a sertésnél és a baromfinál emelkedtek: a vágósertés termelői ára 23,2 százalékkal múlta felül az egy évvel korábbi átlagát, a vágócsirke élősúlyos termelői ára 12,3, a vágópulykáké 19,4 százalékkal nőtt 2023-ban. Az előbbiektől eltérően a vágómarha ára 6 százalékkal csökkent.

A 2023-es év a nyerstejre vonatkozóan is kedvezőtlen volt. Az év első felében az árak meredeken estek, majd enyhe emelkedés után 165 forint kilónkénti áron stabilizálódott a piac. Az Előadó véleménye szerint nem várhatók pozitív változások az ágazatban, és az árak további csökkenését prognosztizálta.

Külpiazi kapcsolatainkra rátérve megemlítette, hogy a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek kivitelének értéke 13 386 millió eurót, behozatalának értéke 9 866 millió eurót tett ki 2023-ban. Az agrár-külkereskedelem aktívuma 3 519 millió euró volt, 51 millió euróval több, mint 2022-ben. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek exportértéke és importértéke egyaránt 1,3 százalékkal nőtt 2023-ban, az egyenleg 1,5 százalékkal haladta meg a 2022. évi értéket. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek részesedése a teljes nemzetgazdasági exportértékből 2023-ban 9 százalék, az importértékből 7 százalék volt.

Prezentációja következő részében Lámfalusi Ibolya a mezőgazdaság és az élelmiszeripar teljesítményét elemezte.

A mezőgazdaság teljes kibocsátásának folyó alapáron számított értéke 2023-ban 6,6 százalékkal haladta meg a 2022. évi eredményt. A mezőgazdasági termelői árak a teljes mezőgazdaság vonatkozásában 15,5 százalékkal, a szűkebb alaptevékenység vonatkozásában 17,0 százalékkal mérséklődtek 2023-ban az előző évihez viszonyítva. A bruttó kibocsátás értéke az előzetes adatok alapján meghaladta a 4,3 ezer milliárd forintot, vagyis a 2022. évi 19,2 százalékos növekedés után igaz kisebb mértékben, de tovább emelkedett, melynek mértéke 6,6 százalék. A növényi termékek kibocsátásának volumene 44,6 százalékkal nőtt, míg az állatok és állati termékek termelésének volumene 0,5 százalékkal mérséklődött az előzetes adatok alapján.

A folyó termelőfelhasználás árszínvonalá 1,7 százalékkal emelkedett, a volumenben azonban 1,6 százalékos visszaesés mutatkozott. A ráfordítások közül legnagyobb növekedést az energia, a növényvédő szerek és az épületfenntartási költségek árszintje mutatott, több mint 20 százalékkal meghaladva az előző évi árakat, a növényvédő szereknél 8 százalékos mértékben csökkent a felhasználás mennyisége is, míg az energiafelhasználás 2 százalékkal nőtt. Jelentősen, 37 százalékkal visszaesett viszont a műtrágyaárszint, ennek ellenére a volumen tovább csökkent 20 százalékkal. Ez utóbbival kapcsolatban az Előadó felhívta a figyelmet arra a döbbenetes tényre, hogy a műtrágya-felhasználás visszaesése immár két éve tart, aminek következtében 2023. évben már csupán 1 077 ezer tonna műtrágyát használt fel az ágazat, szemben a 2021. évi 1961 ezer tonnával.

A termelés költségei összességében 0,2 százalékkal emelkedtek, így a bruttó hozzáadott érték 19,6 százalékkal, a mezőgazdasági tevékenységből származó nettó vállalkozói jövedelem 15,2 százalékkal haladta meg 2023-ban a 2022. évit. A két alaptevékenység, a növénytermelés és a kertészet, illetve az állattenyésztés kibocsátásának

aránya 2023-ban 59:41 százalék volt, vagyis kismértékben, de változott az előző évhez képest (2022-ben 61:39 százalék volt).

Az élelmiszer-feldolgozással kapcsolatban az Előadó kiemelte, hogy a feldolgozott termékek közül a sertéshús-termékpályán több fázisban is emelkedtek az árak 19–26 százalékkal, azonban a sertéshúsok belső értékesítése csaknem 5 százalékkal mérséklődött 2023-ban, a külpiaci értékesítése pedig 9 százalékkal csökkent a 2023. január–novemberi adatok alapján. A vizsgált csirkehúsok feldolgozó értékesítési árának növekedése 1–14 százalék közötti tartományban ingadozott. A pulykahúsok értékesítési ára kisebb mértékben emelkedett, mint a vágópulyka termelői ára. A friss csirke egészen (65 százalékos) értékesítési ára 14,4 százalékkal volt magasabb 2023-ban az előző évihez képest, az uniós átlagár is emelkedett ugyanekkor. A nyerstej, valamint a feldolgozott tejtermékek feldolgozó értékesítési ára nagyobb mértékben (+11,3 százalék) nőtt, mint a nyerstej termelői átlagára (+4,3 százalék).

A 2024. évi kilátásokat illetően Lámfalusi Ibolya úgy vélte, hogy a sertésárak mérséklődésére lehet számítani, ahogy a marhahúséra is. Megítélése szerint az élelmiszeripar 2023. évi pénzügyi teljesítménye várhatóan elmarad a 2022. évitől. Ugyan az árak növekedése 2023-ban is dinamikusnak bizonyult, azonban a termelési volumenben 10 százalékot meghaladó visszaesés következett be, ami miatt a bevételi oldalon nem vagy csak mérsékelt emelkedésre lehet számítani. A csökkenő energiaköltségek, illetve egyes ágazatoknál a korábbiakhoz képest olcsóbb alapanyagok a jövedelemnövekedés irányába hatnak, miközben a pénzügyi ráfordítások jelentősen emelkedtek a kamatok miatt.

Előadása utolsó részében Lámfalusi Ibolya a hitelezés alakulásával foglalkozott. Kiemelte, hogy a mezőgazdaság hitelállománya 2023 végére 1039,6 milliárd forintot tett ki, melyből 369,0 milliárd fo-

rint az egyéni gazdaságok, 670,6 milliárd forint a társas vállalkozások kintlévősége volt. A szegmensek közül egyedül a társas vállalkozások hitelállománya nőtt, 6,6 százalékkal, miközben az egyéni gazdaságoké 1,7 százalékkal mérséklődött az előző év azonos időszakához képest, ugyanakkor reálértéken vett növekedés egyik szegmensnél sem következett be.

Az egyéni gazdaságok hitelállományának csökkenését a hosszú lejáratú forgóeszközhitel okozták, amelyek állománya 25,4 milliárd forinttal a 2022. évi 35,8 százaléka: 14,2 milliárd forintra esett vissza. Ezzel egyidejűleg az egyéb hitelek (+10,4 milliárd forint), a beruházási hitelek (+5,6 milliárd forint), valamint a forint folyószámlahitelek állománya (+4,8 milliárd forint) kismértékben nőtt.

A társas vállalkozásoknál a növekedés mozgatórugója elsősorban a beruházási és a forint folyószámlahitelek állománygyarapodása volt, előbbi 27,2 milliárd forinttal 354,5 milliárd forintra, utóbbi 16,8 milliárd forinttal 74,5 milliárd forintra nőtt 2023-ra, de bővült az egyéb hitelek és kismértékben a hosszú lejáratú forgóeszközhitel állománya is.

A mezőgazdasági tevékenységet végzők hitelállományában a kedvezményes hitelek súlya az előző év azonos időszaki 59,5 százalékról 69,4 százalékra, azaz mintegy 10 százalékponttal emelkedett 2023 végére. A támogatott hitelkonstrukciók közül továbbra is az Agrár Széchenyi Kártya folyószámlahitel keretösszege és a növekedési hitelprogramok fennálló állománya volt kiemelkedő, amelyek a mezőgazdaság hitelállományának egyaránt 20,3 százalékát képezték 2023. december 31-én. A kedvezményes hitelek közül a Magyar Export-Import Bank (Eximbank) részesedése nőtt számottevően, a megelőző évi 7,0 százalékról 14,6 százalékra. Az Agrár Széchenyi Beruházási Hitelprogram (ASZB) fennálló állománya 7,7 százalékos részesedéssel bírt, a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) hitelprog-

ramjaihoz kapcsolódó állomány pedig az ágazat hiteleinek 6,3 százalékát tette ki 2023 végén.

Az élelmiszeripari társas vállalkozások hitelállománya 2023. december 31-én 740,8 milliárd forint volt, ami a megelőző évhez képest 14,7 milliárd forinttal volt kevesebb, ugyanakkor 68,4 milliárd forinttal haladta meg a 2021. évit. A 2022-es évhez viszonyított csökkenést elsősorban az éven belüli hitelek eredményezték, amelyek értéke drasztikusan, 50,7 milliárd forinttal mérséklődött, miközben a forint folyószámlahitelek állománya 22,3 milliárd forinttal, a hosszú lejáratú hitelek állománya pedig 17,7 milliárd forinttal bővült. Az élelmiszeriparban tevékenykedő vállalkozások hitelállományának több mint fele, 51,9 százaléka kedvezményes hitel volt 2023. december 31-én, ami 2,4 százalékponttal volt nagyobb, mint egy évvel korábban. Az élelmiszeripar támogatott hitelkonstrukciói közül kiemelkedő az Eximbank által finanszírozott hitelek értéke, amely az ágazat hitelállományának 35,6 százalékát adta 2023 végén. A Növekedési Hitelprogram 9,5 százalékos részesedéssel bírt, az Agrár Széchenyi Kártya folyószámlahitel pedig a hitelállomány 3,1 százalékát tette ki, miközben az ASZB hitelek, valamint az MFB támogatott hitelek részesedése egyaránt 1,8 százalék volt.

Az ágazati csődrátákat – vagyis a bedőlések valószínűségét – vizsgálva az Előadó adatokkal bizonyította, hogy a mutató mind a mezőgazdaságban, mind pedig az élelmiszeriparban markánsan növekedett 2022 második negyedévével kezdődően: a mezőgazdaságban 1,1 százalékról 3,7 százalékra, az élelmiszeriparban 2,4 százalékról 6,6 százalékra nőtt 2023 második negyedévére a csődráta értéke. Ugyanez a növekedés a nemzetgazdaság egészében is megfigyelhető volt – 1,5-ről 5,7 százalékra –, ami alapján megállapítható, hogy a mezőgazdaságban a csődkockázat alacsonyabb, az élelmiszeriparban magasabb, mint a nemzetgazdaság egészében.

Befejező gondolatként Lámfalusi Ibo-lya annak a várakozásának adott hangot, hogy a finanszírozási kilátások 2024-ben mindkét ágazatban jobbak lesznek, mint 2023-ban, amikor a hitelfelvételi kedv nem volt olyan erős. A makrogazdasági kilátások – még ha el is maradnak a várakozásoktól – lényegesen jobbak 2024-ben. A kamatok és az infláció mérséklődése kedvezőbb feltételeket jelez, miközben a KAP Stratégiai terv keretében megjelenő pályázati felhívások a beruházási tevékenységnek adhatnak lendületet. A pályázati felhívások megjelenése időben valamelyest megelőzi a kamatok mérséklődését, így várható, hogy a hiteligenyek némi késéssel jelentkeznek a pályázati kiírásokhoz képest.

Az előadást követő vita először a körül a kérdés körül bontakozott ki, mi annak az oka, hogy az inputárak, a termelői árak és a fogyasztói árak alakulása az elmúlt időszakban nem volt összhangban egymással. Több hozzászólás alapján kirajzolódó konklúzió az volt, hogy az élelmiszeripar egy ideig „lenyelte” a termelői árak növekedését, de azután volt egy pont, amikor „átszakadtak” az árak, és elindult egy drasztikus emelkedés. Emellett az összhang megítélésénél azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a kereskedelem is olyan többlet adóterheteket kapott, amelyek forrását az árrésben kellett megteremteni, és a forgalom is csökkent.

Vita alakult ki az adatinkonzisztencia kérdését illetően is. Az előadás, különösen pedig a mögöttes tanulmány rengeteg – a statisztikában vagy információs rendszerekben szereplő „hivatalos” – adattal dolgozik, de vannak olyan adatok, amelyek ellentmondanak egymásnak, egyikből nem

következhethet a másik. Példaként hangzott el, hogy a tanulmányban az szerepel: a vágóhidak sertésből csupán egy százalékkal kevesebbet vásároltak fel, addig a belföldi értékesítés 5, a külpiaci pedig 9 százalékkal csökkent. Kérdésként az merült fel, mi lett azzal a termékkel, ami sem belföldön, de külpiacon sem értékesült, mert a termelés alig csökkent. Többféle magyarázat hangzott el a vita során, de megnyugtató válasz nem született. A teljesítményadatok és a vágási adatok közt a statisztikában diszcrepancia van, hiányzik 50-60 ezer tonna termék.

A piaci anomáliákra rámutatva egy hozzászóló a kenyér árára vonatkozó adatsort ismertette: 2021-ben 401 forint volt a fehér kenyér ára, ami 2022-re 659 forintra emelkedett. 2023 márciusában már 1000 forint volt az ár, decemberben 852 forint, 2024. januárban 871 forint. A fehér kenyér alapját jelentő liszt ára 2023. 6. héten 207 forint, 2024. 6. héten pedig 129 forint. Lehet-e ezt a furcsaságot magyarázni, vagy ez egy olyan jelenség, ami benne van a rendszerben, és majd önmagát korrigálja. A hozzászólók közül többen a kenyérben a liszt alacsony arányára hívták fel a figyelmet, ami nem éri el a 30 százalékot. Ez ugyanakkor nem jelent magyarázatot, mert a nagyobb hányadot kitevő energiaárak is csökkentek az adott időszakban. A kollégiumi ülés megállapította, hogy hiányzik a hazai piaci információk közül egy olyan rendszer – ilyet korábban az Agrárközgazdasági Intézet hozott nyilvánosságra –, amely az egyes termékpályákon bemutatja, hogy a termékpályán képződött jövedelmen minként „osztózik” a termelő, a feldolgozó és a kereskedelem.